

CHARAKTERYZATOR¹

I. PODSTAWOWE ZADANIA²

- 1.1. Charakteryzator jest autorem charakteryzacji postaci filmu, tzn. za pomocą kosmetyków, peruk, zarostów i całego arsenału innych środków Charakteryzator nadaje twarzy i sylwetce Odtwórcy cechy wieku i osobowości odtwarzanej przez niego postaci. Jest jednym z głównych współtwórców filmu.
- 1.2. Charakteryzator realizuje ogólne założenia artystyczne filmu uzgodnione z Reżyserem, Producentem i Scenografem, konsultując się z Operatorem obrazu, na podstawie zatwierdzonego scenariusza oraz scenopisu i zgodnie z podstawowymi parametrami filmu określonymi przez Producenta w warunkach skierowania do produkcji.
- 1.3. Charakteryzator ustala ze Scenografem kluczowe założenia stylu, formy i sposobów realizacji, zarówno obrazu całego filmu, jak również poszczególnych scen i sekwencji, a następnie opracowuje własne projekty charakteryzatorskie dostosowując je do ogólnych założeń artystycznych. Swoje propozycje plastyczne i rozwiązania techniczne związane z charakteryzacją odtwórców przedstawia do akceptacji w pierwszej kolejności Scenografowi, a za jego pośrednictwem lub ewentualnie bezpośrednio – Reżyserowi i Producentowi.
- 1.4. Charakteryzator w trakcie swojej pracy wykorzystuje możliwości dostępnych środków charakteryzatorskich, własną wiedzę plastyczną i historyczną oraz zręczności manualne.
- 1.5. Charakteryzator wykonuje swoje zadania także poprzez kierowanie całością prac przygotowawczych i zdjęciowych podległych mu pracowników departamentu charakteryzacji³, we współpracy artystyczno-twórczej z innymi realizatorami i członkami ekipy filmowej. W wypadku braku współpracowników, odpowiada osobiście za wszelkiego typu rozliczenia pozyskanych materiałów i środków charakteryzatorskich oraz powierzonego sprzętu technicznego i wyposażenia charakteryzatorni.

II. ZALEŻNOŚCI SŁUŻBOWE

- 2.1. Charakteryzator jest angażowany przez Producenta, który ma prawo do wszechstronnego nadzoru nad realizacją filmu, w tym nad pracą Charakteryzatora. Charakteryzatora obowiązują także zalecenia artystyczne Reżysera, uzgodnienia ze Scenografem oraz operatywne dyspozycje Kierownika produkcji filmu. Szczegółowe warunki współpracy i podział kompetencji Producent określa w umowie.
- 2.2. Charakteryzator wykonując swoje zadania artystyczno-produkcyjne współpracuje także z innymi głównymi realizatorami filmu, jak Operator obrazu i Kostiumograf – celem zachowania spójności uzgodnionej koncepcji plastycznej filmu. Ponadto ściśle współpracuje z wybraną wytwórnią, studiem lub zespołem podwykonawców do spraw przygotowania i wykonania wszystkich środków

---

¹ Funkcji Charakteryzatora lub inaczej także: Głównego charakteryzatora, nie należy mylić z funkcją Wykonawcy efektów charakteryzatorskich. Funkcje te może oczywiście łączyć ta sama osoba, ale nie musi. To rozłączny zakres obowiązków. Często przygotowaniem efektów charakteryzatorskich poza planem (przed rozpoczęciem zdjęć, szczególnie w zakresie protetyki) zajmują się dedykowani Specjaliści ds. efektów specjalnych (SFX) o specjalizacji dotyczącej efektów charakteryzatorskich.

² Zadania i obowiązki ewentualnie zaangażowanego do ekipy filmowej II Charakteryzatora są zbieżne z zadaniami (Głównego) Charakteryzatora. Z drugiej strony praktykuje się zarówno angażowanie osobnego Asystenta charakteryzatora, wykonującego prace II Charakteryzatora, jak i angażowanie Drugiego charakteryzatora do czynności asystenckich. Decyzje te podejmuje Charakteryzator i uzależnia je od skali potrzeb filmu.

³ Z uwagi na samodzielny i suwerenny sposób pracy członków ekipy filmowej zajmujących się charakteryzacją, zwykło się mówić o tej grupie osób „pion charakteryzatorski”, co w rzeczywistości nie jest prawdą, gdyż zarówno Kostiumograf (dawna nazwa funkcji to Starszy asystent scenografa ds. kostiumów) jak i Charakteryzator (dawna nazwa funkcji to Starszy asystent scenografa ds. charakteryzacji) należą do pionu scenograficznego, którego szefem jest Scenograf. W podziale wertykalnym ekipy filmowej – zespół osób pracujący pod kierunkiem Charakteryzatora stanowi *de facto* departament pionu Scenografa, ale na tyle samodzielny i suwerenny, że nazwa „suwerenny subpion charakteryzatora” jest także uprawniona i w praktyce skracana do kolokwialnego określenia „pion charakteryzatorski”.

charakteryzatorskich i przygotowania zaplecza sprzętowego, nadzorując te prace merytorycznie i organizacyjnie.

- 2.3. Charakteryzator jest bezpośrednim przełożonym (w kwestiach artystycznych, technologicznych i pełnienia nadzoru autorskiego) w tzw. departamencie charakteryzacji nad współpracownikami, takimi jak: Drugi charakteryzator, Asystent charakteryzatora oraz zewnętrzni podwykonawcy, np. Fryzjerzy, Perukarze, Manikiurzyści itp.

III. ZASTĘPSTWO

- 3.1. W obowiązkach Charakteryzatora może go zastąpić, w wypadku czasowej nieobecności, Drugi charakteryzator lub Asystent charakteryzatora. W przypadku konieczności dłuższego zastępstwa Producent ma prawo zaangażować innego Charakteryzatora.

IV. PRAWA, OBOWIĄZKI I ZAKRES CZYNNOŚCI CHARAKTERYZATORA

4.1. Ogólne prawa i obowiązki Charakteryzatora

- 4.1.1. Charakteryzator ma prawo i obowiązek uczestnictwa w pracach przygotowawczych i pracach okresu zdjęciowego (z obowiązkiem całkowitego rozliczenia i likwidacji prac związanych z pozyskaniem środków charakteryzatorskich). Ewentualny inny zakres prac Charakteryzatora określa umowa z Producentem.
- 4.1.2. Charakteryzator ma obowiązek zapoznać się z tematyką filmu i szczegółowo przestudiować scenariusz (oraz ewentualnie scenopis zatwierdzony przez Producenta do realizacji), a także związane z nimi materiały dokumentacyjne, jak karty scen, obiektów i postaci i harmonogram zdjęć.
- 4.1.3. Charakteryzator jest zobowiązany – w ramach uzgodnionej ogólnej koncepcji oprawy plastycznej filmu i koncepcji zdjęć z efektami specjalnymi – do przedstawienia propozycji projektów charakteryzatorskich z uwzględnieniem stylu, epoki, tematyki filmu i jego specyfiki gatunkowej – do akceptacji przez Scenografa, Reżysera i Producenta, w konsultacji z Operatorem obrazu. Opracowuje projekty wszystkich efektów charakteryzatorskich przedstawiając swoim współpracownikom i Kierownikowi produkcji konkretne rozwiązania dotyczące form pozyskania specyficznych materiałów, kosmetyków i środków charakteryzatorskich dla Odtwórców (zakup, wykonanie, wypożyczenie) – zarówno do ról pierwszoplanowych, jak i Epizodystów i Statystów.
- 4.1.4. Charakteryzator ma prawo do wskazania kandydatów na najbliższych współpracowników. Ma także prawo do wyboru instytucji/firm/usługodawców i innych podmiotów świadczących sprzedaż, usługi wykonania i wynajmu środków charakteryzatorskich, a także wyboru podmiotów dostarczających kosmetyki i materiały do charakteryzacji o określonych właściwościach; ostatecznej akceptacji tych wyborów dokonuje Producent liniowy lub Kierownik produkcji.
- 4.1.5. Charakteryzator jest zobowiązany przestrzegać zatwierdzonych terminów realizacji, dostosowując swoje projekty charakteryzacji do warunków i możliwości finansowych produkcji, bez ograniczenia artystycznych wartości filmu.
- 4.1.6. Charakteryzator jest zobowiązany zgłaszać Kierownikowi produkcji wszystkie fakty i okoliczności ograniczające możliwość terminowego wykonania prac produkcyjnych oraz zagrażające przekroczeniem kosztów filmu, wnioskując równocześnie konkretne rozwiązania, zmierzające do usunięcia tych okoliczności.
- 4.1.7. Charakteryzator ma prawo wnioskować do Kierownika produkcji o wymianę podległego mu personelu pomocniczego.
- 4.1.8. Charakteryzator, poprzez możliwie najlepsze wykonanie swoich zadań, powinien przyczyniać się w szczególności do sprawnej obsługi prac okresu zdjęciowego, w tym do eliminowania przestojów; w szczególności Charakteryzator winien dążyć

do optymalizacji prac okresu zdjęciowego poprzez rozwiązania organizacyjne dające możliwość sprawnego, równoległego lub sukcesywnego przygotowywania kompletnie ucharakteryzowanych Odtwórców, tj. zarówno poszczególnych wykonawców, jak i odtwórców scen masowych.

- 4.1.9. Charakteryzator ma prawo do uczestnictwa we wszystkich przeglądach roboczych materiałów zdjęciowych, na życzenie i za zgodą Reżysera oraz w odbiorze gotowego filmu przez Producenta.
- 4.1.10. Charakteryzator współpracuje z Kierownikiem produkcji wraz z podległym sobie personelem w zakresie przygotowania aktualizacji szczegółowego kosztorysu filmu w tym zapotrzebowań na sprzęt, materiały i usługi charakteryzatorskie i ich wyceny oraz w zakresie akceptacji wszelkich operacji gospodarczych związanych z pozyskaniem materiałów i środków charakteryzatorskich.
- 4.1.11. Charakteryzator współpracuje, w granicach swoich kompetencji, z Konsultantami historycznymi i do spraw obyczaju, dbając o wiarygodność zachowania się odtwórców w zaprojektowanej charakteryzacji.
- 4.1.12. Charakteryzator we wszystkich pracach dba o możliwość zastosowania rozwiązań odpowiednich dla skali rzeczywistych potrzeb inscenizacyjnych filmu; szuka i inspiruje współpracowników do znajdowania rozwiązań zgodnych z nowymi metodami pracy i postępem technicznym (np. w dziedzinie wykonawstwa efektów charakteryzatorskich, nowych materiałów). Dbą o stosowanie podczas swojej pracy wypróbowanych, atestowanych i bezpiecznych dla odtwórców środków charakteryzatorskich.

4.2. Zakres czynności Charakteryzatora w okresie przygotowawczym

- 4.2.1. Charakteryzator szczegółowo analizuje scenariusz filmu i materiały towarzyszące; opracowuje na swoje potrzeby dokumentację ikonograficzną.
- 4.2.2. Sporządza wraz ze współpracownikami na bazie tzw. listy postaci, wykaz opcji charakteryzatorskich dla ról aktorskich pierwszoplanowych, drugoplanowych i epizodycznych oraz Statystów.
- 4.2.3. Konsultuje z pionem reżyserskim potrzeby filmu w zakresie przygotowania efektów charakteryzatorskich i liczby powtórzeń ujęć z ich udziałem (do dubli i do zmiennego stanu charakteryzacji w ramach akcji scenariusza), omawia planowane warunki zdjęć i potrzeby scenariuszowe, uzgadnia konieczność przeprowadzenia prób charakteryzacji z Odtwórcami.
- 4.2.4. Ustala z Kierownikiem produkcji i Producentem skład grupy zdjęciowej w departamencie charakteryzacji. Zapoznaje się z limitami finansowymi produkcji filmu i harmonogramem okresu zdjęciowego.
- 4.2.5. Udziela wskazówek Kierownikowi produkcji przy sporządzaniu aktualizacji kosztorysu filmu w zakresie swoich kompetencji; osobiście lub ze współpracownikami wycenia fachowo koszty pozyskania materiałów i środków charakteryzatorskich w dziedzinie zakupów, wykonania i wypożyczeń.
- 4.2.6. Zapoznaje się z przewidywanym kalendarzowym planem zdjęć filmu i kartami scen, obiektów i postaci. Wskazuje Kierownikowi produkcji potrzeby w zakresie wynajmu pomieszczeń i stanowisk przenośnych do charakteryzacji podczas produkcji filmu wraz z niezbędnym wyposażeniem (urządzone charakteryzatornie z meblami i oświetleniem), wskazuje warunki przechowywania kosmetyków i firmowych materiałów oraz zamawia wyspecjalizowany transport – dostosowując te zamówienia do rzeczywistych potrzeb.
- 4.2.7. Wykonuje osobiście lub ze współpracownikami wszystkie projekty plastyczne charakteryzacji odtwórców w uzgodnionej formie (szkice, barwne rysunki, fotografie, wizualizacje komputerowe itp.), przedstawia je do akceptacji oraz opracowuje wytyczne do ich przygotowania.

- 4.2.8. Współpracuje z Reżyserem, Operatorem obrazu, Kostiumografem i z Wykonawcą efektów charakteryzatorskich (SFX) w sprawach związanych z projektowaniem i wykonaniem efektów charakteryzatorskich pod kątem zgodności tych składników inscenizacji z wybranym stylem zdjęć i zachowaniem spójnej koncepcji plastycznej (w dziedzinie barwy, faktury, funkcjonowania w oświetleniu itp.) dbając o specyfikę gatunku filmu. Wybiera i nadzoruje zakup określonej jakości materiałów o specyficznych właściwościach (jak środki imitujące krew i łzy, włosie do peruk i zarostów, materiały plastyczne do wykonania masek i zmiany figury odtwórcy lub inne materiały do wykonania określonych ran i uszkodzeń ciała, protez itp. do oryginalnego wykonania efektów charakteryzatorskich i przekazuje je Wykonawcy efektów charakteryzatorskich lub innym podwykonawcom wraz ze szczegółowymi dyspozycjami.
- 4.2.9. Sporządza zestawienia gotowych środków charakteryzatorskich do zakupu po przeglądzie możliwości rynkowych (producentów kosmetyków, wyspecjalizowanych sklepów i składów inscenizacyjnych). Nadzoruje i akceptuje zakupy tych środków odbierając je wraz z Drugim charakteryzatorem lub Asystentem charakteryzatora i kwitując ich odbiór do użytkowania.
- 4.2.10. Koordynuje wykonanie lub inne sposoby pozyskania elementów charakteryzacji (np. zarosty, peruki, elementy transformacji postaci) prowadząc nadzór autorski nad przygotowaniem środków charakteryzatorskich dla poszczególnych postaci filmu i do scen masowych – dbając o terminowość i kompletność wszystkich prac. W wypadku braku asystentów, osobiście odbiera i kwituje te środki przyjmując je do użytkowania.
- 4.2.11. Przeprowadza rekonesans w magazynach środków inscenizacyjnych i podmiotach wypożyczających różnego typu sprzęt i elementy charakteryzacji; nadzoruje merytorycznie i formalnie odbiór wybranych środków inscenizacyjnych.
- 4.2.12. Uczestniczy czynnie w próbach charakteryzatorskich z udziałem zaangażowanych Odtwórców; przedstawia Reżyserowi efekty swej pracy, zwłaszcza dla głównych ról, do ostatecznej artystycznej akceptacji. Udziela wskazówek Odtwórcom w sprawach związanych ze stosowaniem środków charakteryzatorskich o określonych właściwościach.
- 4.2.13. Ustala z Drugim reżyserem układ godzinowy planu pracy pierwszych dni zdjęć (z naciskiem na organizację początku dnia zdjęciowego) w celu sprawnego przygotowania Odtwórców do zdjęć. Decyzje te może delegować na Drugiego charakteryzatora. W razie potrzeby zgłasza konieczność zatrudnienia dodatkowych osób pomagających w sprawnym przeprowadzeniu procesu charakteryzacji Odtwórców w danym dniu zdjęciowym.
- 4.2.14. Przygotowuje charakteryzację Odtwórców do ewentualnych zdjęć „uciekających” oraz do próbnych zdjęć.

4.3. Zakres czynności Charakteryzatora w okresie zdjęciowym

- 4.3.1. Charakteryzator nadzoruje terminowość wykonania wszelkich prac związanych z pozyskaniem zaplanowanych środków charakteryzatorskich, zgodnie z przyjętym kalendarzowym planem zdjęć i bieżącymi planami pracy. Czynnie uczestniczy w przygotowaniach projektów kolejnych efektów charakteryzatorskich, które nie były dotąd przyjęte i odebrane, wnioskując o ich akceptację, w miarę możliwości z wyprzedzeniem czasowym pozwalającym na wykonanie ewentualnych poprawek i zmian.
- 4.3.2. Ustala z Drugim reżyserem układ godzinowy planu pracy kolejnych dni zdjęć (z naciskiem na organizację początku dnia zdjęciowego) w celu sprawnego przygotowania Odtwórców do zdjęć. Decyzje te może delegować na Drugiego charakteryzatora. W razie potrzeby zgłasza konieczność zatrudnienia dodatkowych osób pomagających w sprawnym przeprowadzeniu procesu charakteryzacji Odtwórców w danym dniu zdjęciowym.
- 4.3.3. Nadzoruje pracę współpracowników w czasie zdjęć, czuwając nad właściwym ucharakteryzowaniem wszystkich odtwórców. Zabezpiecza i konserwuje powierzone mu

- środki charakteryzatorskie. Prowadzi i nadzoruje prace związane z rozcharakteryzowaniem odtwórców po zdjęciach.
- 4.3.4. Nadzoruje prawidłowość używania poszczególnych środków i efektów charakteryzatorskich przez odtwórców, zgodnie z ich funkcjonowaniem w filmie, stylem epoki i chronologią akcji. Udziela wskazówek swoim współpracownikom w zakresie przygotowania kolejnych zmian charakteryzatorskich, zgodnie z wymogami scenariusza i wskazówkami pionu reżyserskiego.
  - 4.3.5. Udziela wskazówek podległemu personelowi, który jest obecny stale na planie zdjęciowym, w sprawie wprowadzania bieżących korekt i uzupełnień charakteryzacji odtwórców w trakcie zdjęć.
  - 4.3.6. Nadzoruje autorsko i formalnie prace osób zaangażowanych dodatkowo, np. do scen zbiorowych z udziałem Statystów (np. Fryzjerów, Makijażystów, dodatkowych Asystentów charakteryzatora) w związku z potrzebą równoległego ucharakteryzowania wielu Odtwórców.
  - 4.3.7. Czynnie uczestniczy w zdjęciach, każdorazowo na życzenie Reżysera lub Kierownika produkcji oraz podczas scen skomplikowanych inscenizacyjnie, z dużą liczbą ucharakteryzowanych Wykonawców bądź scen kluczowych z punktu widzenia efektów charakteryzatorskich.
  - 4.3.8. Uczestniczy w okresowych przeglądach podmontowanych materiałów roboczych za zgodą Reżysera i Scenografa.
  - 4.3.9. Nadzoruje pracę swoich podwładnych podczas zwrotu wypożyczonych elementów charakteryzacji, sprzętu, narzędzi i pomieszczeń oraz podczas sporządzania protokołów zużycia materiałów i ewentualnych zniszczeń środków charakteryzatorskich podczas zdjęć.
  - 4.3.10. Współpracuje z Kierownikiem produkcji pomagając w sprawdzeniu merytorycznym operacji gospodarczych związanych z przygotowaniem i rozliczeniem materiałów i środków charakteryzatorskich, potwierdzając podpisem właściwe dokumenty (faktury, rachunki, protokoły); współpracuje także z w sprawach związanych z odsprzedażą, przekazaniem lub ewentualnie innym zagospodarowaniem oryginalnych elementów charakteryzatorskich wykonanych na potrzeby filmu.
  - 4.3.11. Przygotowuje ponownie charakteryzację – wyłącznie za zgodą i wiedzą Producenta – do wybranych ujęć i scen wymagających ponownej realizacji (przekrętki) lub do materiałów już nakręconych (dokrętki) za dodatkowym wynagrodzeniem, jeśli te prace nie są realizowane w ramach okresu zdjęciowego.

4.4. Zakres czynności Charakteryzatora w okresie montażu i udźwiękowienia

- 4.4.1. Charakteryzator w czasie prac w okresie montażu i udźwiękowienia wspomaga swoich współpracowników w sprawnym rozliczeniu środków inscenizacyjnych i całości prac okresu zdjęciowego, dbając w szczególności o właściwą gospodarkę materiałami pozostałymi po wykonaniu charakteryzacji.
- 4.4.2. Jeżeli przyjęty model realizacji filmu zakłada wykorzystywanie technik komputerowych i animacji (ang. CGI – *computer generated imagery*) do tworzenia charakteryzacji postaci w postprodukcji lub tworzenia efektów specjalnych wzbogacających inscenizacyjnie obraz, a w tym charakteryzację, Charakteryzator na życzenie Scenografa, może przygotowywać projekty plastyczne i nadzorować pracę grafików i animatorów udzielając nim konsultacji w zakresie plastyki i stylistyki tworzonych charakteryzacji postaci i ostatecznie może akceptować gotowe prace.

V. KOMENTARZ

Współczesne modele pracy nad scenografią filmową coraz częściej rozmywają granice między tradycyjną scenografią fizyczną a scenografią cyfrową. W produkcjach wykorzystujących CGI i VFX, także charakteryzacje bywają tworzone poza planem zdjęciowym, na etapie postprodukcji filmu, przez Grafików komputerowych i Animatorów, co rodzi pytanie o autorstwo i nadzór artystyczny nad przestrzenią filmową (szeroko pojętą inscenizacją). Nie jest jednoznacznie określone, czy w takich przypadkach funkcję Charakteryzatora (projektanta cyfrowych charakteryzacji postaci) powinien pełnić specjalista od wizualnych efektów komputerowych, czy też nad całością powinien czuwać Scenograf filmowy, który tradycyjnie odpowiada za spójność wizualną świata przedstawionego, czy wręcz Charakteryzator. Model pracy zależy od struktury organizacji ekipy filmowej w danej produkcji – w niektórych przypadkach Graficy 3D przejmują pełną kontrolę nad projektowaniem przestrzeni, a w tym charakteryzacji, w innych Scenografowie i/lub Charakteryzatorzy nadzorują cyfrowe charakteryzacje, zapewniając ich zgodność z koncepcją artystyczną filmu. Dyskusja o tym, kto faktycznie „tworzy” charakteryzacje postaci w epoce zaawansowanych efektów specjalnych, pozostaje otwarta i wymaga dostosowania tradycyjnych podziałów obowiązków do współczesnych realiów produkcji. Dlatego bardzo ważne jest, aby Producent ściśle sprecyzował to w umowie zawieranej z Charakteryzatorem.

Kamil Przelęcki